

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä patenttilain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä patenttilain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 45/2015 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Maarit Leppänen, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Liisa Huhtala, työ- ja elinkeinoministeriö
- markkinaoikeustuomari Jussi Karttunen, markkinaoikeus
- asianajaja Panu Siitonen, Suomen Asianajajaliitto
- lainopillinen asiamies Albert Mäkelä, Suomen Yrittäjät ry
- professori Niklas Bruun

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtakunnanvoudinvirasto
- Patentti- ja rekisterihallitus
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Keskuskauppakamari

Valiokunnan lausunto LaVL 7/2015 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen. Esitys liittyy eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistamiseen, joka koostuu yhtenäisestä patenttisuojasta ja yhdistetyn patenttituomioistuimen perustamisesta. Uudistus mahdollistaa patentille yhdellä hakemuksella yhtenäisen suojan järjestelmässä mukana olevien Euroopan unionin maiden alueella. Kyse olisi uudesta vaihtoehdosta perinteisen eurooppapatentin ja kansallisen patentin rinnalla. Lisäksi uudistuksella luodaan uusi tuomioistuin ratkaisemaan keskitetysti yhtenäisiä eurooppapatentteja koskevat riita-asiat. Uudistuksen tavoitteena on edistää patenttisuojaa, helpottaa patenttijärjestelmän käyttöä ja vähentää siitä käyttäjille aiheutuvia kustannuksia sekä parantaa oikeusvarmuutta. Vaikutukseltaan yhtenäisestä eurooppapatentista säädetään Euroopan unionin asetuksilla, kun taas yhdistetty patenttituomioistuin perustuu esityksessä tarkoitettuun jäsenvaltioiden väliseen kansainväliseen sopimukseen.

Eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistamisesta on käyty unionitason neuvotteluja pitkään, noin 15 vuoden ajan. Neuvottelut saatiin viimein päätökseen vuonna 2012. Lakivaliokunta antoi neuvottelujen kuluessa asiasta useita lausuntoja (ks. mm. LaVL 15/2011 vp, LaVL 25/2009 vp, LaVL 10/2009 vp sekä LaVL 12/2008 vp, LaVL 8/2002 vp, LaVL 20/2000 vp samoin kuin LaVL 7/2007 vp).

Uuteen järjestelmään liittyy vielä eräitä avoimia kysymyksiä, mikä vaikeuttaa uudistuksen vaikutusten arvioimista. Uudistuksen vaikutuksiin liittyy myös epävarmuustekijöitä, koska vaikutukset riippuvat pitkälti muun muassa siitä, missä määrin yritykset ryhtyvät käyttämään uutta järjestelmää. Uudistuksen vaikutuksia on kuitenkin pyritty esityksen valmistelussa arvioimaan Suomen ratifiointiratkaisun tueksi. Esityksestä muun muassa ilmenee, että elinkeinoelämän ja työ- ja elinkeinoministeriön teettämään selvitykseen vastanneet yritykset ovat arvioineet uudistuksen pääosin tuovan hyötyjä nykytilaan verrattuna.

Lakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat ovat arvioineet, että kansainvälisesti toimivien yritysten tulee joka tapauksessa huomioida uusi patenttijärjestelmä ja järjestelmällä tulee todennäköisesti olemaan vaikutuksia suomalaisiin patentoiviin yrityksiin riippumatta Suomen ratifiointiratkaisusta. Sopimuksen hyväksymisen hyötyjen arvioidaan kuitenkin olevan siitä mahdollisesti aiheutuvia haittoja suurempia.

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta kannattaa yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen hyväksymistä ja selityksen antamista sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta. On tärkeää, että Suomi on mukana uudessa eurooppalaisessa patenttijärjestelmässä alusta alkaen ja turvaa siten vaikutusmahdollisuutensa järjestelmän valmistelussa ja toimeenpanossa.

Esitys sisältää myös lakiehdotukset muun muassa patenttilain, rikoslain, ulosottokaaren ja oikeudenkäymiskaaren muuttamiseksi. Kyse on sekä voimassa olevaa sääntelyä selkeyttävistä että sopimuksen määräyksiä täydentävistä kansallisista säännöksistä. Lakivaliokunnalla ei ole huomauttamista ehdotettuihin säännöksiin.

Valiokunnan lausunto LaVL 7/2015 vp

Yhdistetty patenttituomioistuin

Jäsenvaltioiden sopimuksella luodaan uusi kansainvälinen tuomioistuin, jonka ensimmäinen oikeusaste toimii hajautetusti ja jonka muutoksenhaku on keskitetty. Yhdistetty patenttituomioistuin on toimivaltainen käsittelemään sekä yhtenäispatentteja että tietyn siirtymäajan jälkeen nykyisin kansallisissa tuomioistuimissa käsiteltäviä perinteisiä eurooppapatentteja koskevia riita-asioita. Tämä merkitsee sitä, että perinteisiä eurooppapatentteja koskevia riita-asioita koskeva toimivalta tulee siirtymään kansallisilta tuomioistuimilta — Suomessa markkinaoikeudelta — yhdistetylle patenttituomioistuimelle. Rikosasiat eivät kuitenkaan kuulu tuomioistuimen toimivaltaan.

Yhdistetyssä patenttituomioistuimessa riita-asia ratkaistaan keskitetysti kaikkia järjestelmässä mukana olevia maita koskevin oikeusvaikutuksin. Tämä tehostaa patenttiriitojen käsittelyä ja helpottaa asianosaisten asemaa, sillä nykyisin patenttia koskeva riita-asia tulee nostaa erikseen kussakin maassa. Eri maissa käytyihin oikeudenkäynteihin liittyy myös riski keskenään ristiriitaisista ratkaisuksista. Tällaista riskiä ei yhdistettyyn patenttituomioistuimeen liity, joten se myös parantaa oikeusvarmuutta.

Sopimusjäsenvaltio voi halutessaan perustaa yhdistetyn patenttituomioistuimen ensimmäisen asteen paikallisjaoston tai yhdessä muiden sopimusjäsenvaltioiden kanssa aluejaoston. Saadun selvityksen mukaan Pohjoismaiden ja Baltian maiden välillä käytiin neuvotteluja aluejaoston perustamisesta, mutta neuvottelujen lopputulos ei täyttänyt Suomen tavoitteita muun muassa jaoston käytännön toiminnan ja oikeudenkäyntikielen suhteen. Järjestelmä ei olisi myöskään taannut ainakaan toiminnan alkuvaiheessa suomalaisen tuomarin nimittämistä tuomariksi.

Hallituksen esityksestä ilmeneekin, että Suomen on tarkoitus pyytää ensimmäisen asteen tuomioistuimen paikallisjaoston perustamista Suomeen. Paikallisjaosto toimisi markkinaoikeuden yhteydessä, ja sen oikeudenkäyntikieliksi on tarkoitus määritellä suomi, ruotsi ja englantia. Paikallisjaoston perustamista koskeva erillinen hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle ensi vuonna.

Lakivaliokunta tukee paikallisjaoston perustamista Suomeen. Tämä on tärkeää, jotta voidaan turvata patenttiasioihin liittyvä osaaminen Suomessa ja se, että patenttiasioissa oikeutta voidaan käydä myös Suomessa ja suomen kielellä.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä yleisemminkin huomiota patenttiosaamisen säilyttämisen tärkeyteen Suomessa. Muun muassa Euroopan patenttiviraston myöntämän EQE-tutkinnon suorittavien suomalaisten patenttiasiamiesten määrää olisi hyödyllistä pyrkiä lisäämään. Tätä edistäisi muun muassa kyseiseen tutkintoon liittyvän koulutuksen lisääminen Suomessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi kymmenen henkilön kouluttamiseen tarvittaisiin vuodessa noin 200 000 euroa.

Yhdistetyn patenttituomioistuimen rahoitus

Sopimusjäsenvaltiot osallistuvat tuomioistuimen toiminnan rahoitukseen seitsemän vuoden siirtymäkauden aikana ja tarvittaessa myöhemmin. Suomelle kustannuksia aiheuttaa myös paikallis-

Valiokunnan lausunto LaVL 7/2015 vp

jaoston perustaminen. Lakivaliokunta korostaa, että yhdistetystä patenttituomioistuimesta Suomelle aiheutuvat valtiontaloudelliset kustannukset tulee ottaa täysimääräisesti huomioon lisäyksenä oikeusministeriön hallinnonalan voimavaroissa. Ne eivät siten saa vähentää tuomioistuinlaitoksen määrärahoja.

Tarkoitus on, että siirtymäkauden jälkeen yhdistetty patenttituomioistuin on omarahoitteinen. Tämä poikkeaa siitä, miten tuomioistuinten toiminta rahoitetaan Suomessa. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että tuomioistuin rahoittaa toimintansa tuomioistuinmaksuilla.

Tuomioistuinmaksujen tasoa ei ole vielä päätetty. Tarkoitus on, että yhdistetyn patenttituomioistuimen hallintokomitea päättää maksuista ennen sopimuksen voimaantuloa. Valmistelussa esillä olleet maksutasot ovat kuitenkin merkittävästi kansallisesti perittäviä tuomioistuinmaksuja korkeammat (alin 11 000 euroa).

Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan tuomioistuinmaksujen tason arvioinnissa on otettava huomioon, että jatkossa ei enää ole tarpeen ajaa rinnakkaisia kanteita eri maissa, vaan asia ratkaistaan keskitetysti yhdistetyssä patenttituomioistuimessa. Tämä on omiaan tehostamaan patenttioikeudenkäyntejä ja voi siten pienentää asianosaiselle syntyvien oikeudenkäyntikulujen kokonaismäärää. Usein tuomioistuinmaksut ovat vain pieni osa asianosaisille syntyviä oikeudenkäyntikuluja, jotka patenttiasioissa muodostuvat muutoinkin yleensä korkeiksi. On kuitenkin tärkeää, etteivät yhdistetyn patenttituomioistuimen maksut muodostu asianosaisten, erityisesti pienten ja keski suurten yritysten kannalta kohtuuttoman kalliiksi ja siten tosiasiaa estä oikeuden saatavuutta. Siksi on tärkeää, että Suomi pyrkii tuomioistuinmaksujen valmistelussa vaikuttamaan siihen, että maksujen vaikutus oikeuden saatavuuteen otetaan huomioon ja että maksujen taso pysyy kohtuullisena.

Oikeudenkäyntikulujen korvaus

Yhdistetyssä patenttituomioistuimessa osapuolen mahdollisuutta saada oikeudenkäyntikulunsa korvattua on saadun selvityksen mukaan tarkoitettu rajata ottamalla käyttöön riidan arvoon suhteutettu korvauskatto, joka koskee erityisesti asianajo- ja asiamieskuluja. Tällainen kulukatto on käytössä muutamissa sopimusjäsenvaltioissa. Kulukorvauskaton tarkoituksena on auttaa osapuolia ennakoimaan riita-asian kokonaiskustannuksia. Oikeudenkäyntikulujen korvausta koskeva kulukatto on parhaillaan valmistelussa, ja tarkoitus on, että yhdistetyn patenttituomioistuimen hallintokomitea päättää niistä ennen sopimuksen voimaantuloa.

Suomessa ei ole käytössä oikeudenkäyntikulujen korvausta koskevaa kulukattoa. Lakivaliokunta pitää tällaisen järjestelmän käyttöönottoa sinänsä hyväksyttävänä. On kuitenkin otettava huomioon, että oikeudenkäyntikulut voivat muodostua suuriksi myös intressiltään pienissä riita-asioissa. Valiokunta katsoo, että kulukatto ei saa johtaa kohtuuttomiin lopputuloksiin. Tämän vuoksi jatkoneuvotteluissa on tärkeä pyrkiä vaikuttamaan siihen, ettei korvattavien kulujen enimmäistaso laske intressiltään pienissä asioissa liian alhaiseksi.

Valiokunnan lausunto LaVL 7/2015 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Lakivaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 6.11.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
varapuheenjohtaja Eva Biaudet r
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Sari Multala kok
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Antti Rantakangas kesk
jäsen Ville Tavio ps
varajäsen Leena Meri ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila